

28.6.2023

LAPINLAHTI

Tielammen tuulivoimapuistoalueen ja voimajohtolinjojen arkeologinen inventointi 2023

Tilaaaja:
Envineer Oy

Heilu Oy
Jussi-Pekka Hiltunen
Kalle Luoto

Sisällysluettelo

1. Kartat.....	4
2. Johdanto	15
3. Perustietoa inventointialueesta	16
3. Menetelmät	18
4. Tulokset	20
5. Kohteet	22
Muut kulttuuriperintökohteet (*uusi kohde).....	22
5.1.Hevonharja*.....	22
5.2. Varpämäki*	26
Löytöpaikat.....	32
5.3. Tervalampi.....	32
Muut havainnot	34
5.4. Koivumäki 1	34
5.5. Koivumäki 2	37
Lähteet.....	39
Maastossa jalkaisin kuljetut alueet.....	41

Karttaluettelo

Kartta 1. Inventointialueen lähestymiskartta.	3
Kartta 2. Inventointialueen yleiskartta.	4
Kartta 3. Inventointialue vuonna 1780 laaditulla yleiskartalla.	5
Kartta 4. Inventointialue vuonna 1852/1856 laaditulla yleiskartalla.	6
Kartta 5. Tuulivoimapuistoalueen yleiskartta.....	7
Kartta 6. Tuulivoimapuistoalue MML:n korkeusmallissa.....	8
Kartta 7. Tuulivoimapuistoalue vuonna 1846 laaditulla pitäjänkartalla.	9
Kartta 8. Tuulivoimapuistoalue vuonna 1973 laaditulla peruskartalla.	10
Kartta 9. Pohjoiseen johtavan voimajohtolinjan yleiskartta.....	11
Kartta 10. Voimajohtolinja MML:n korkeusmallissa.	12
Kartta 11. Voimajohtolinja vuosina 1844/46 laaditulla pitäjänkartalla.	13
Kartta 12. Voimajohtolinja vuonna 1973 laaditulla peruskartalla.	14
Kartta 13. Hevonharjan kohdekartta.....	23
Kartta 14. Varpamäen kohdekartta.....	27
Kartta 15. Tervalammen kohdekartta	33
Kartta 16. Koivumäki 1 kohdekartta	35
Kartta 17. Koivumäki 2 kohdekartta	37
Kartta 18. Tuulivoimapuisto-alueella ja niiden välissä voimajohtolinjalla jalkaisin kuljetut alueet.	41
Kartta 19. Pohjoiseen johtavalla voimajohtolinjalla jalkaisin kuljetut alueet.	42

Kansikuva: Kohteen 5.2. Varpamäen raivausröykkiö. Itään.

Taustakarttoina Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 06/2023 aineistoa, ellei toisin mainita. Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000. Raportin kuvat Jussi-Pekka Hiltunen, Jaakko Ervasti ja Maria Södö.

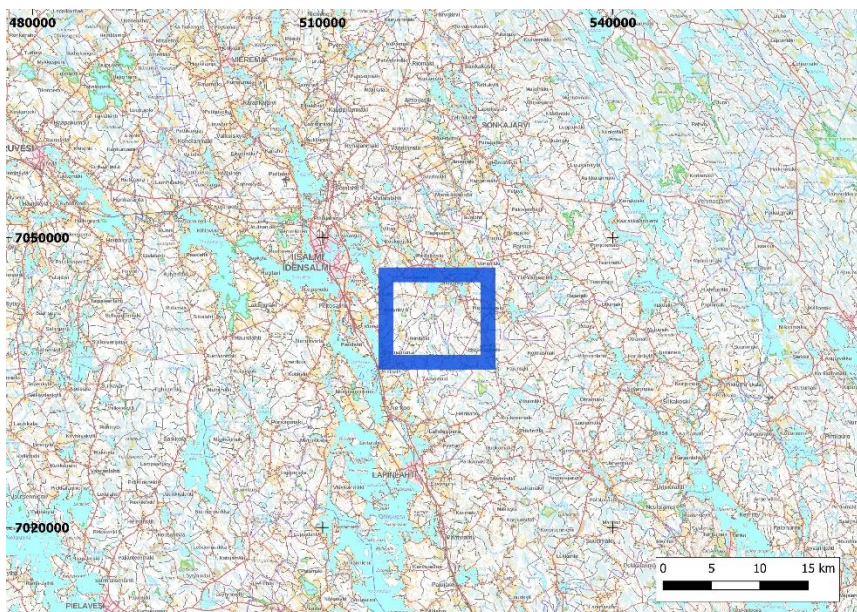
LAPINLAHTI Tielammen tuulivoimapuistoalueen ja voimajohtolinjan arkeologinen inventointi

Tiivistelmä & arkistotiedot

Eurowind Energy Oy on suunnittelemassa Lapinlahden Tielammelle tuulivoimapuistoaluetta, johon sisältyy enintään 17 voimalaa ja siihen liittyvää voimajohtolinjaa. Osana ympäristöselvityksiä Heilu Oy laati alueen arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin tarkoituksena oli etsiä ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita alueelta. Tielammen tuulivoimapuiston alueelta ei tunnettu entuudestaan muinaisjäännöskohteita. Suunnitellulta voimajohtolinjalta tunnettiin aiemmin kivikautinen löytöpaikka *Tervalampi*.

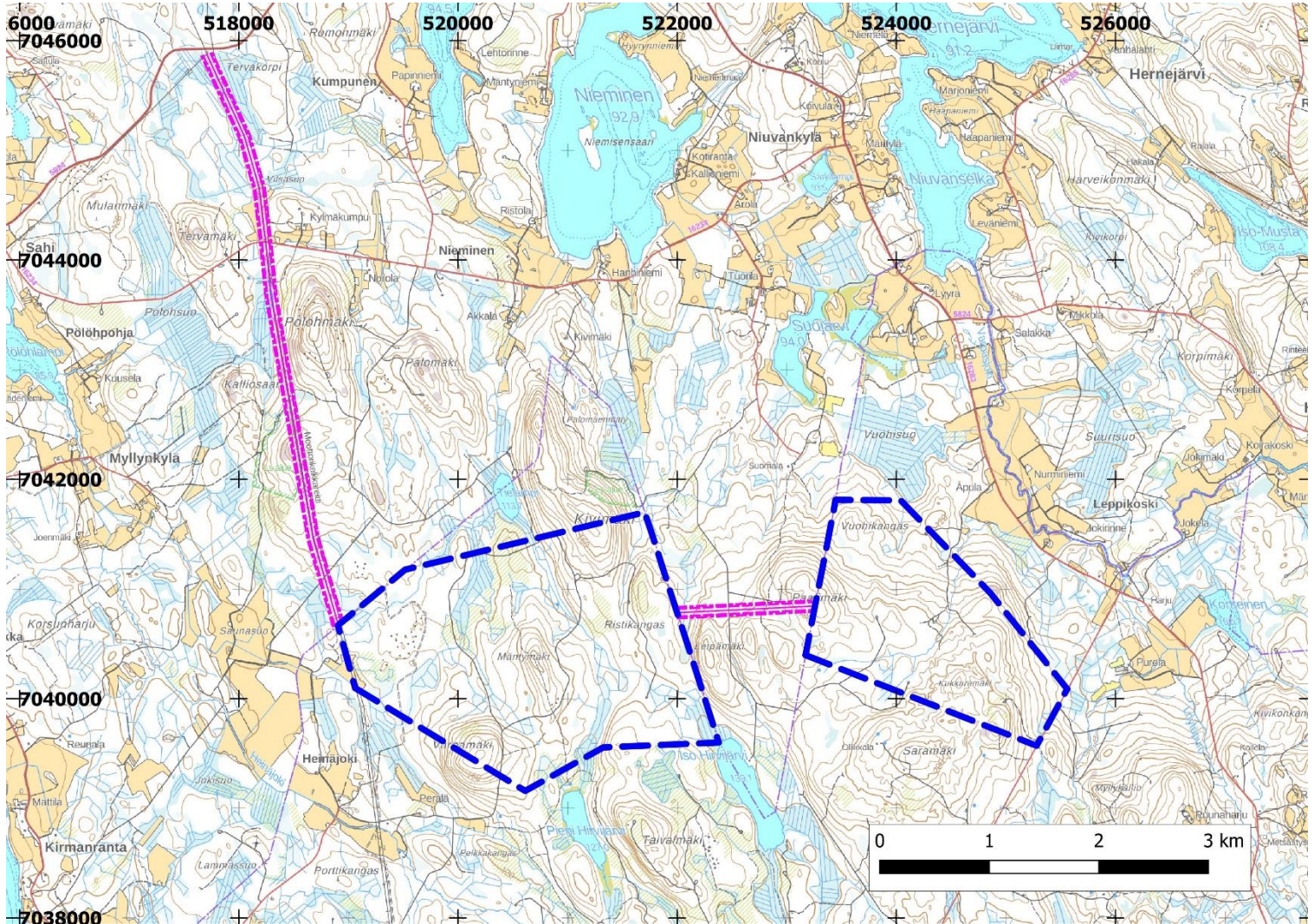
Inventoinnin laativat Heilu Oy:n arkeologit FM Jussi-Pekka Hiltunen, FM Kalle Luoto ja FM Jaakko Ervasti sekä Heilu Oy:n harjoittelija FM Maria Södö. Maastotyöt ajoittuivat 13.–14.6.2023. Inventoinnissa tarkastellaan viittä kohdetta, joista kaksi ovat muita kulttuuriperintökohteita, yksi löytöpaikka ja kaksi muuta kohdetta.

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Heilu Oy
Maastotyö:	FM Jussi-Pekka Hiltunen, FM Jaakko Ervasti ja FM Maria Södö
Kenttätyöaika:	13.–14.6.2023
Tutkimusten tilaaja:	Envineer Oy
Inventoinnin löydöt	-
Aikaisemmat inventoinnit lähialueella:	Timo Jussila, Timo Sepänmaa, Janne Soisalo, Hannu Poutiainen ja Johanna Rahtola 2020 Jussi-Pekka Hiltunen 2022

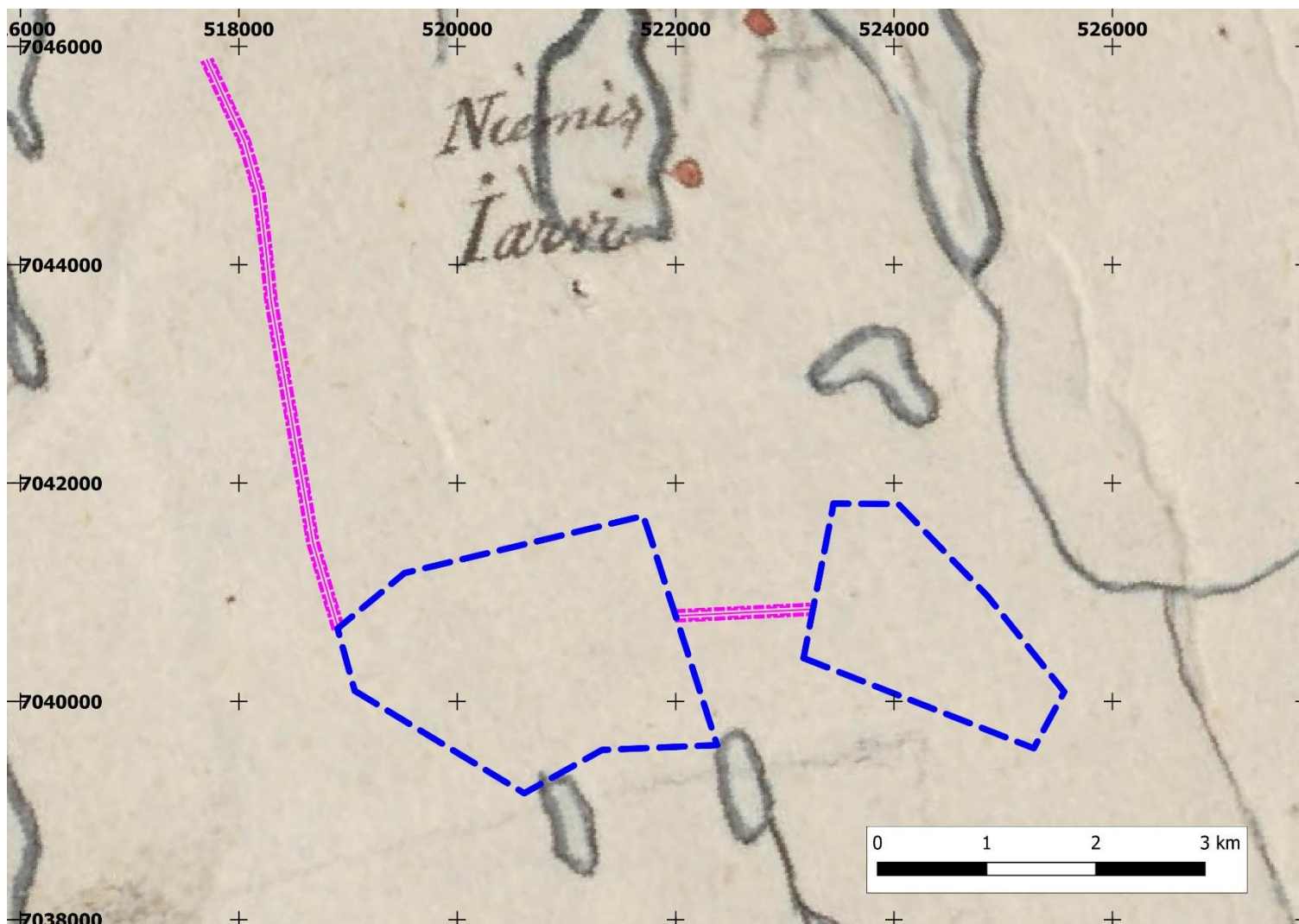

Kartta 1. Inventointialueen lähestymiskartta.

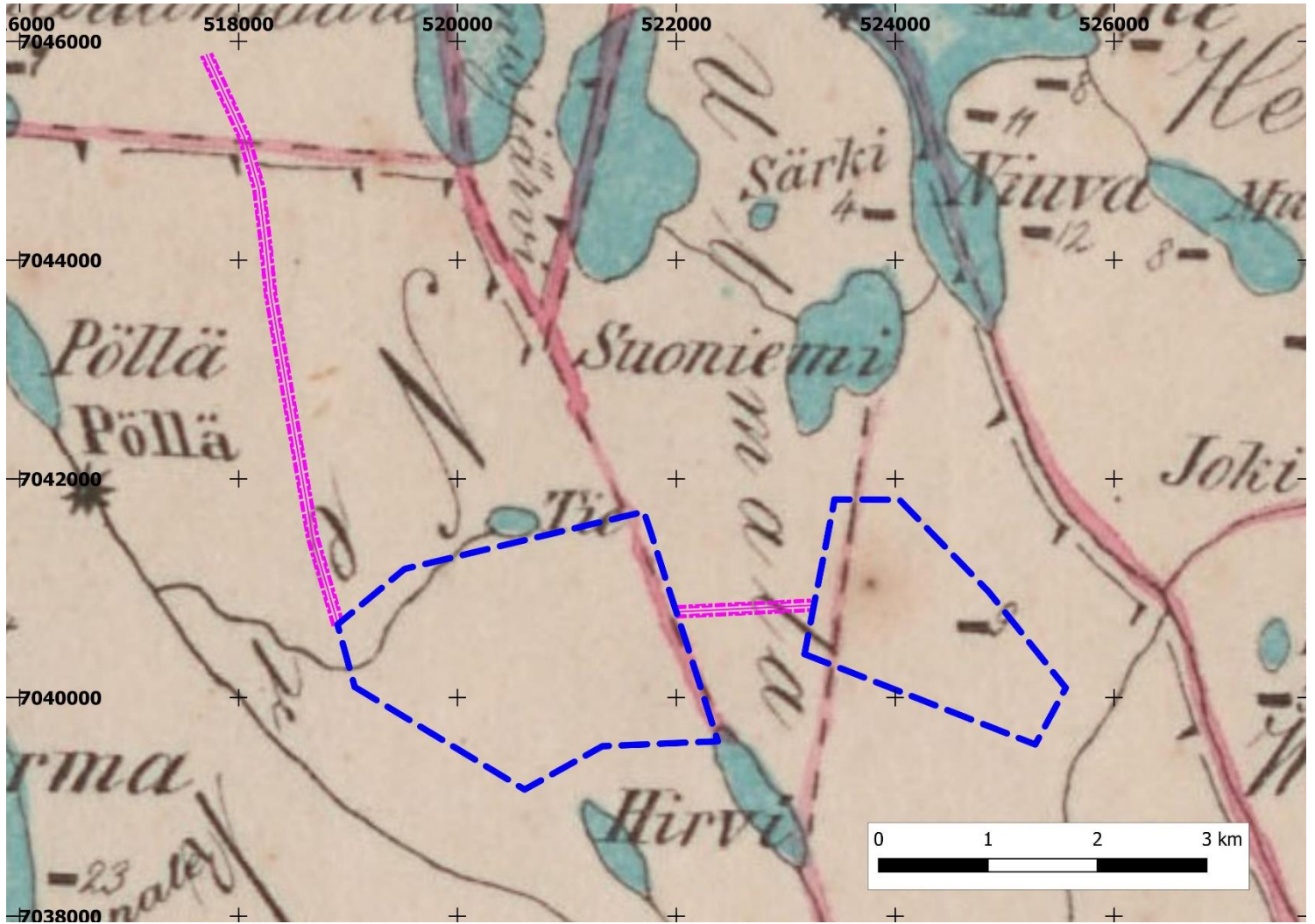
1. Kartat

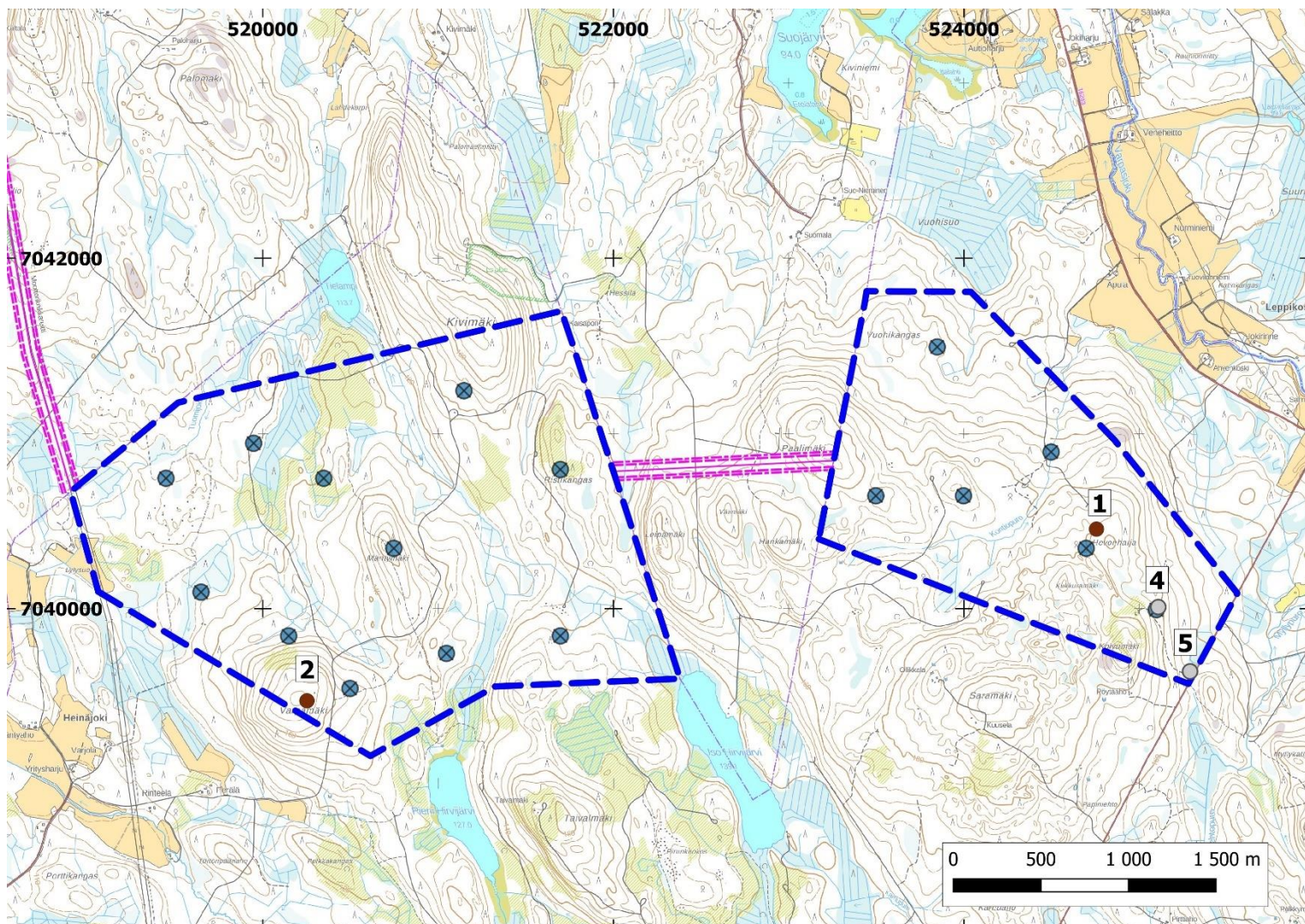
Kartta 2. Inventointialueen yleiskartta. Tuulivoimapuiston hankealue on merkitty sinisellä katkoviivalla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 3. Inventointialue vuonna 1780 laaditulla yleiskartalla.

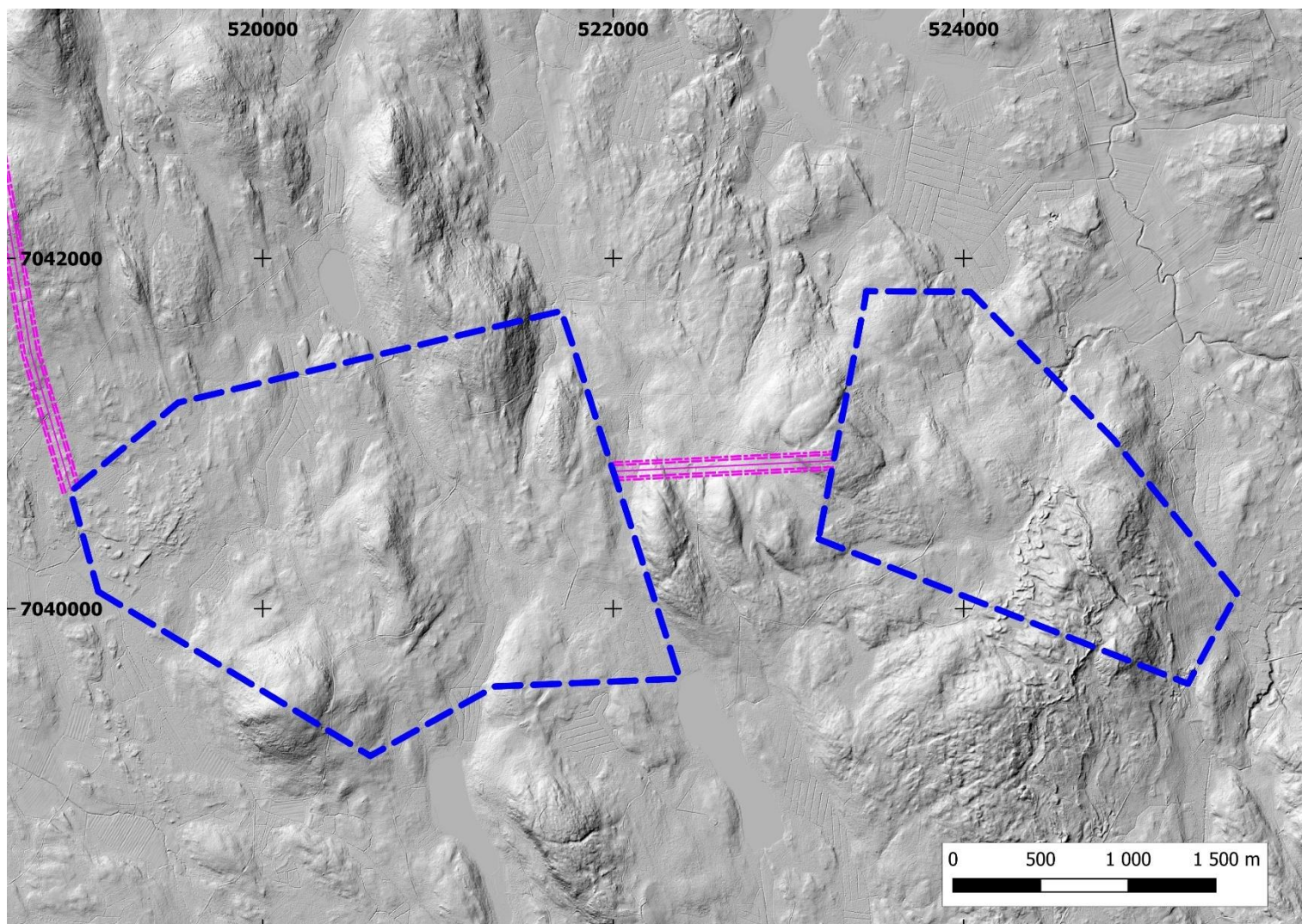

Kartta 4. Inventointialue vuonna 1852/1856 laaditulla yleiskartalla.

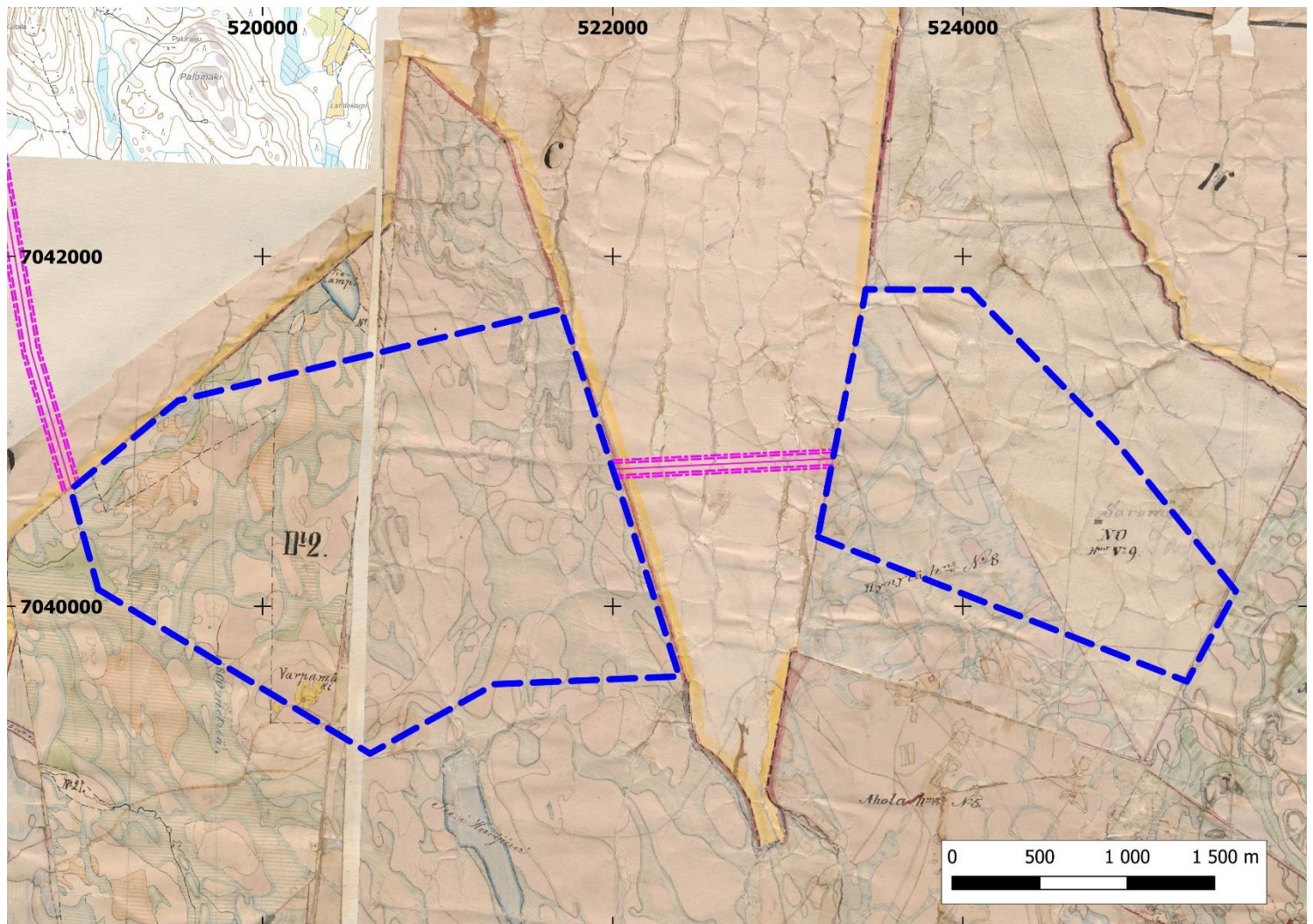

Kartta 5. Tuulivoimapuistoalueen yleiskartta.

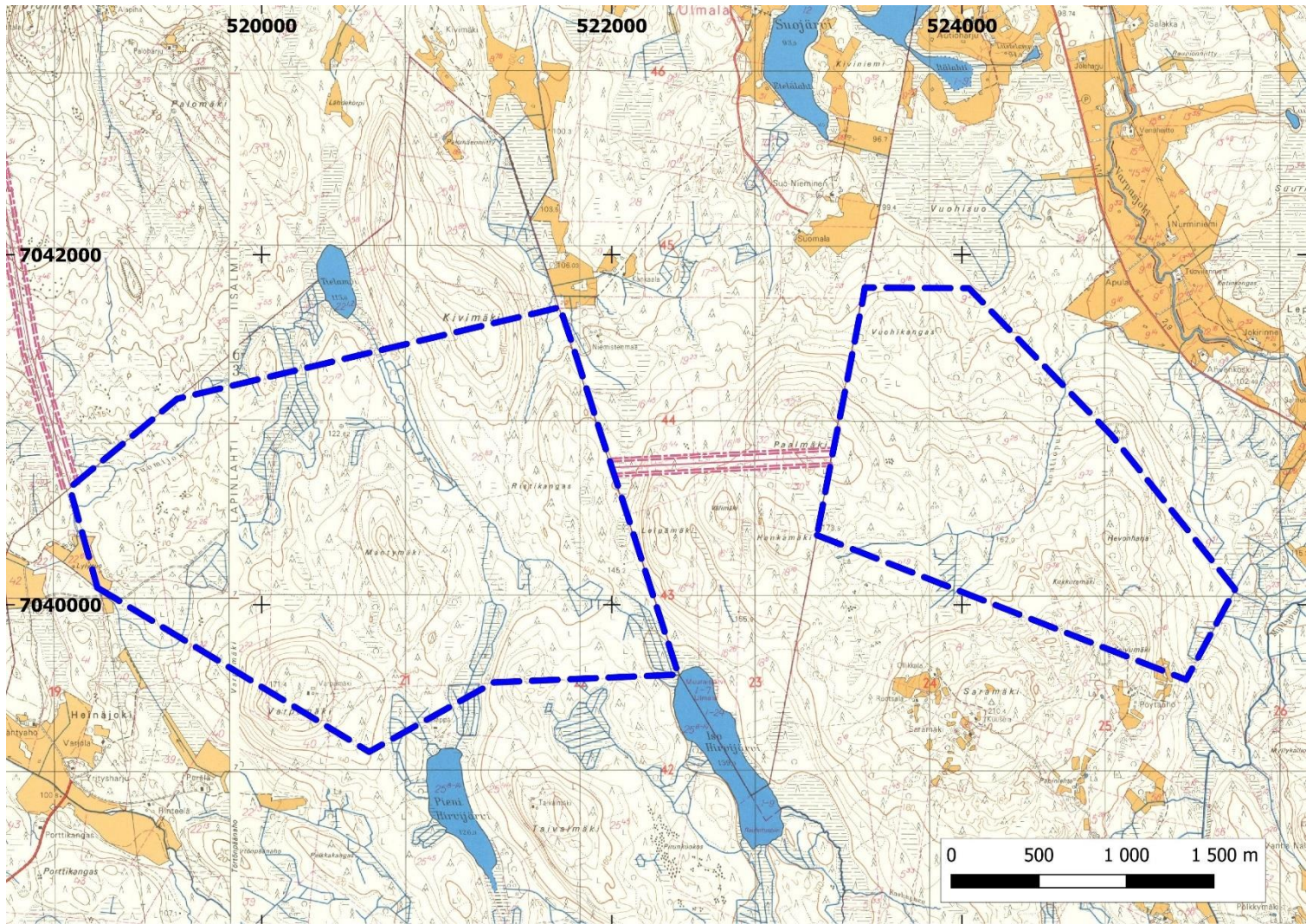
Hankealue on merkitty sinisellä katkoviivalla. Alueelle suunnitellut tuulivoimalat on merkitty sinisin pistein, joissa keskellä musta rasti. Ruskeat pisteet ovat muita kulttuuriperintökohteita ja harmaat pisteet muita kohteita. Numerot kohteiden vieressä ovat tämän raportin kohdenumeroita. Alueen ulkopuolelle suunnitellut voimajohtolinjat on merkitty vaaleanpunaisilla viivoilla.

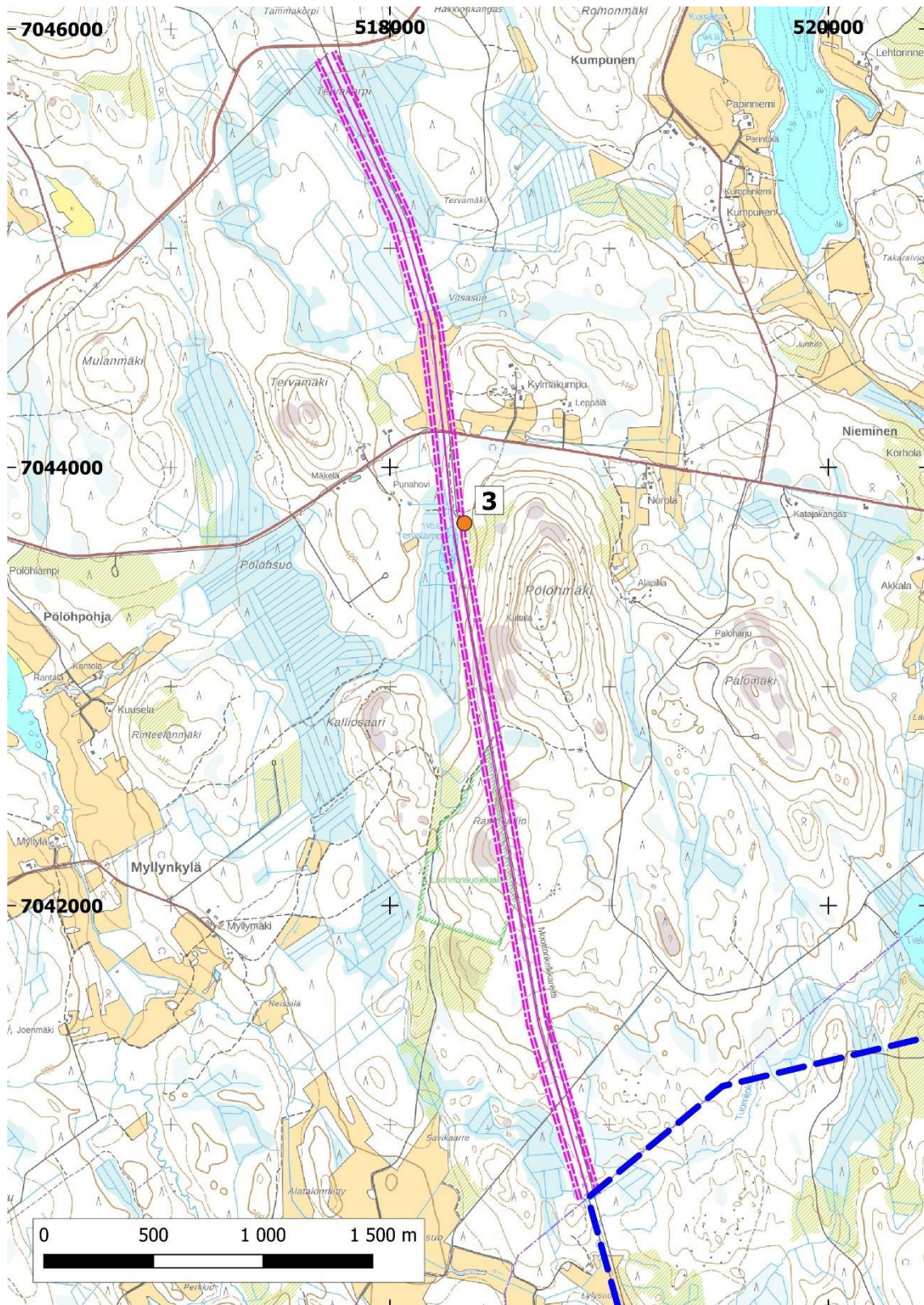
Kartta 6. Tuulivoimapuistoalue MML:n korkeusmallissa.

Kartta 7. Tuulivoimapuistoalue vuonna 1846 laaditulla pitäjänkartalla.

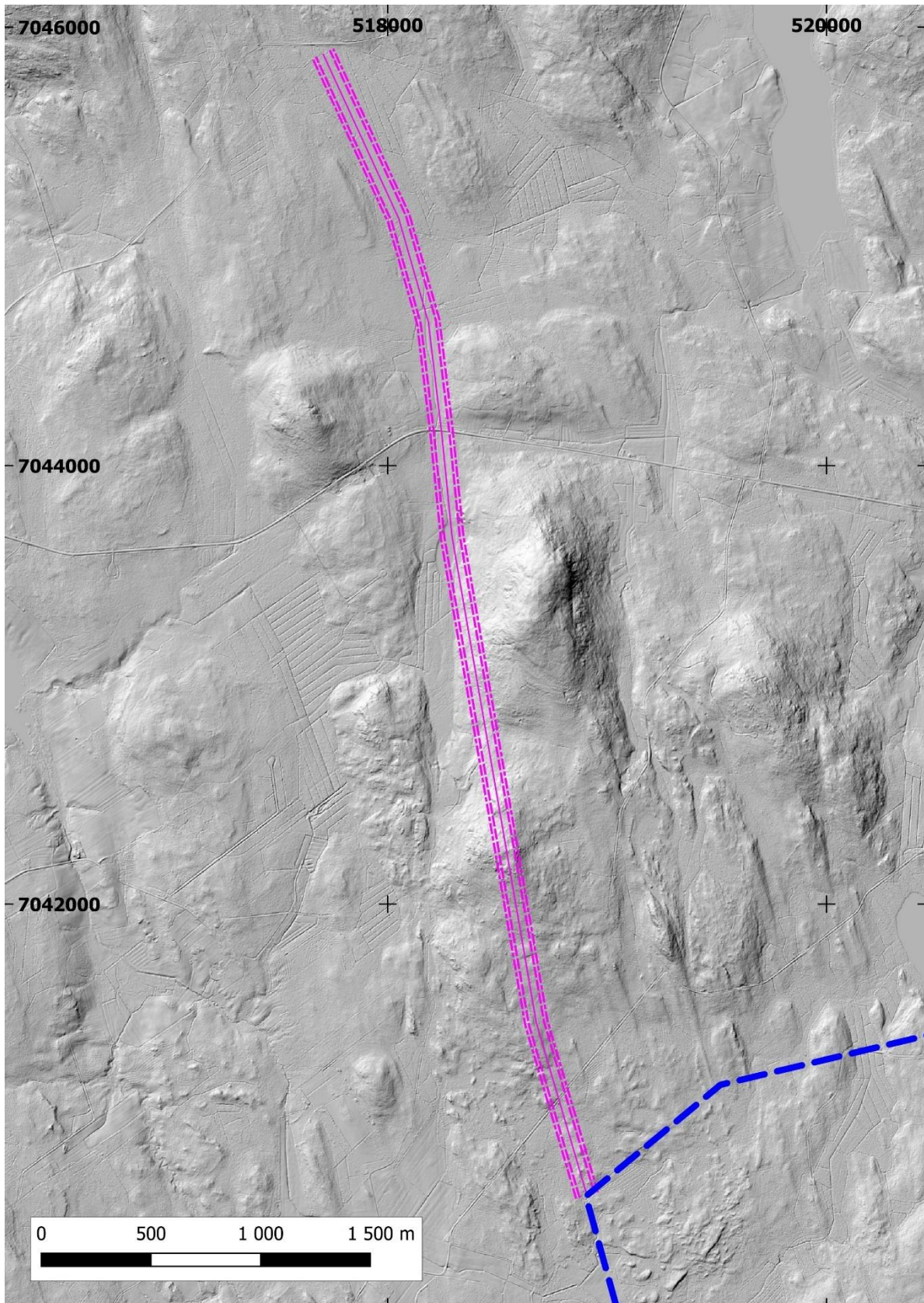

Kartta 8. Tuulivoimapuistoalue vuonna 1973 laaditulla peruskartalla.

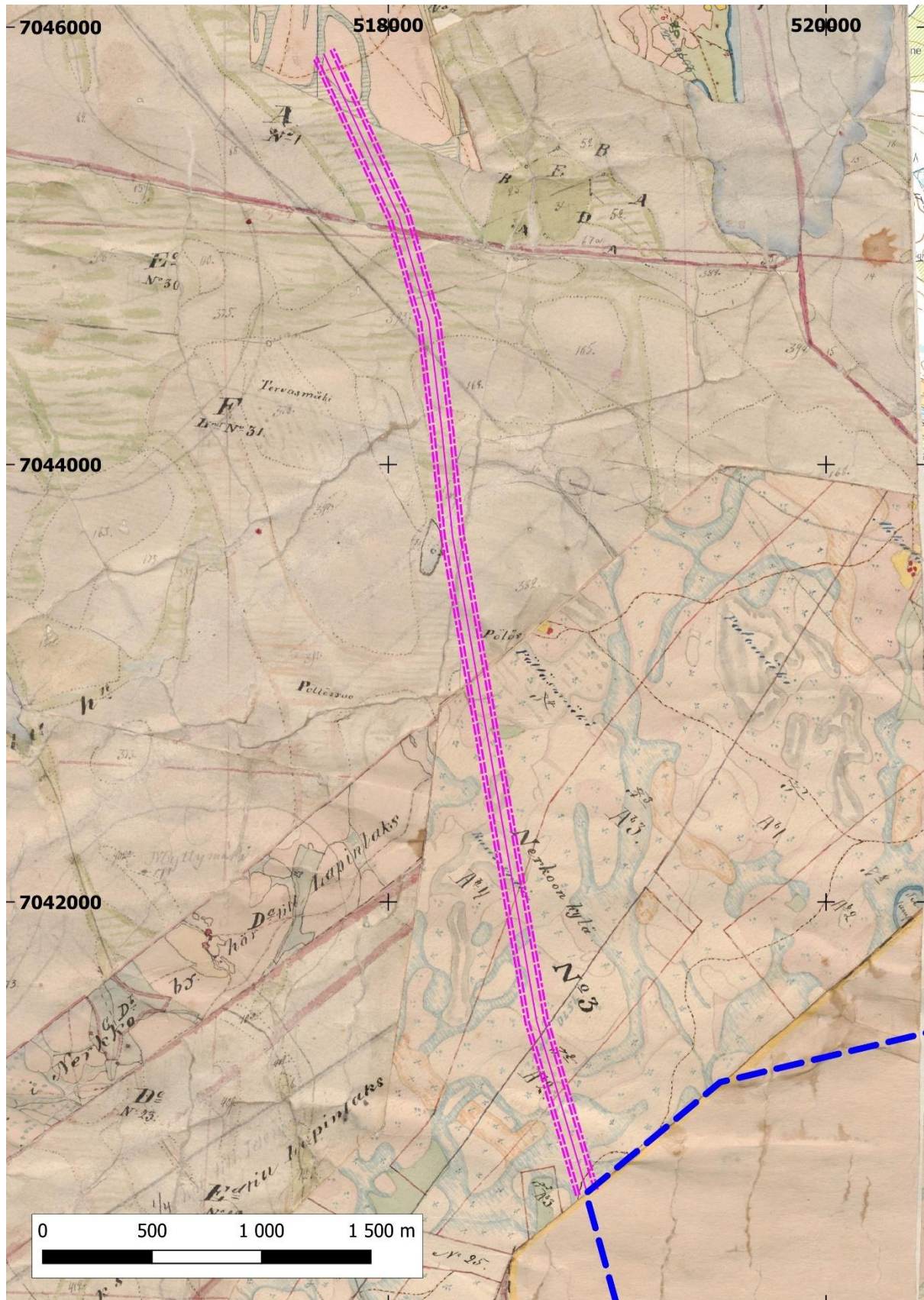

Kartta 9. Pohjoiseen johtavan voimajohtolinjan yleiskartta.

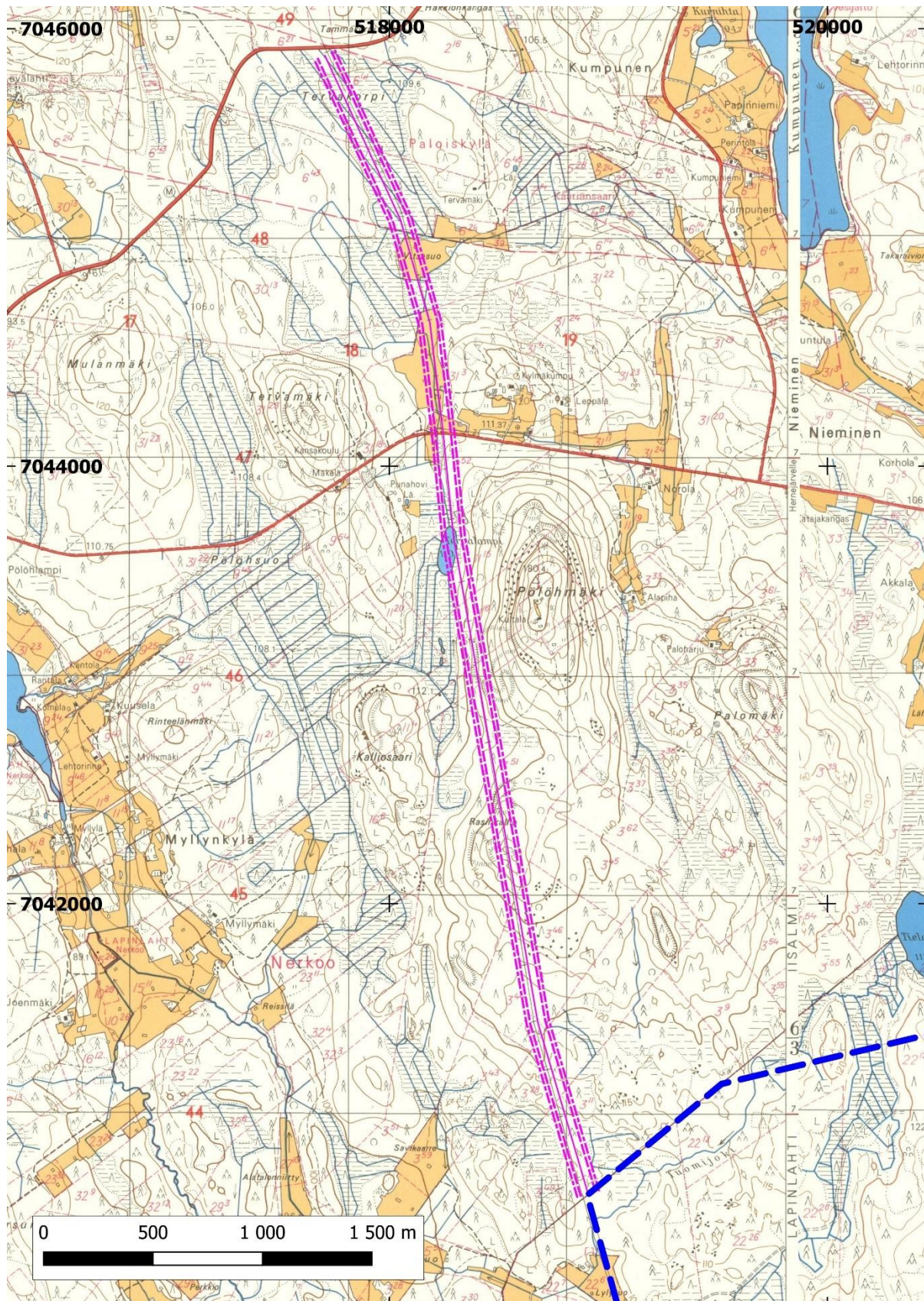
Oranssi piste on tunnettu löytöpaikka Tervalampi. Numero kohteen vieressä on tämän raportin kohdenumero.

Kartta 10. Voimajohtolinja MML:n korkeusmallissa.

Kartta 11. Voimajohtolinja vuosina 1844/46 laaditulla pitäjänkartalla.

Kartta 12. Voimajohtolinja vuonna 1973 laaditulla peruskartalla.

2. Johdanto

Envineer Oy on suunnittelemassa Lapinlahden Tielammelle tuulivoimapuistoaluetta. Tuulivoimapuistolla on kaksi hankealuetta, joiden koko on yhteensä noin 848 hehtaaria, ja niihin on alustavasti suunnitteilla enimmillään 17 tuulivoimalaa. Hankealueiden välille ja tuulivoima-alueen ulkopuolelle kohti pohjoista on suunniteltu voimajohtolinjoja, joiden yhteispituus on noin 6,6 km. Osana rakentamistyön ympäristöselvityksiä Heilu Oy laati tuulivoimapuiston hankealueilla ja suunnitelluilla voimajohtolinjoilla arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin tarkoituksena oli etsiä ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita. Tuulivoimapuiston hankealueelta ei tunnettu entuudestaan muinaisjäännöskohteita. Voimajohtolinjalta tunnettiin aiemmin kivikautinen löytöpaikka *Tervalampi*.

Inventoinnin toteuttivat Heilu Oy:n arkeologit FM Jussi-Pekka Hiltunen ja FM Jaakko Ervasti sekä Heilu Oy:n harjoittelija FM Maria Södö. Maastotyöt tehtiin 13.–14.6.2023. Raportin laati Jussi-Pekka Hiltunen kesäkuussa 2023.

Kuva 1. Suunnitellun voimalan aluetta tuulivoimapuistoalueen itäosassa Koivumäellä. Luoteeseen.

3. Perustietoa inventointialueesta

Suunniteltu tuulivoimapuistoalue sijaitsee Lapinlahdella Lapinlahden keskustasta noin 15 km pohjoiseen ja Iisalmen keskustasta noin 13 km kaakkoon Lapinlahden ja Iisalmen kaupungin rajalla. Alue on asumatonta metsämaastoa, jossa on myös ojitettuja kosteikko- ja hakkuualueita. Alueen itäosan poikki kulkee Kontiopuro pohjois-etelä-suuntaisesti. Metsäalueiden välissä risteilee pieniä metsäteitä ja -polkuja. Tuulivoimapuiston länsireunasta kohti pohjoista kulkee voimajohtolinjan reittivaihtoehto, joka seuraa olemassa olevaa voimajohtolinjaa Tervakorvelle. Voimajohtolinja reittivaihtoehto on pääsääntöisesti metsä- ja ojitusalueita. Alueen pohjoispäässä on pienialaisia viljelysalueita. Alueiden maaperä on pääsääntöisesti moreenia ja kalliomaata.

Alueiden maaston korkeuserot ovat suuret. Tuulivoimapuistoalue sijoittuu korkeusvälille noin 105–190 m mpy ja on matalimmillaan lännessä ja korkeimmillaan idässä. Suunniteltu voimajohtolinja sijoittuu korkeusvälille noin 105–130 m mpy.

Lapinlahden pitäjänkartta on laadittu vuonna 1846 ja Iisalmen pitäjänkartta vuonna 1844–1846. Tuulivoimapuistoalue on pääasiassa ollut asumatonta metsämaastoa. Suunnitellun tuulivoimapuiston alueelle on merkitty pitäjänkartalle kaksi taloa: Varpamäki läntisemmän alueen eteläosaan ja Saramäki itäisemmän osan itäosaan. Kumpaakaan taloa ei ole merkitty vuoden 1780 Savoa kuvaavaan yleiskarttaan. Vuoden 1852–1856 Kuopion lääninkartalle on merkitty vain Saramäen talo. Molemmat talot on merkitty vuoden 1927 Kuopion lääninkartalle. Vuoden 1973 peruskartalle Varpamäelle on merkitty kolme rakennusta, mutta Saramäelle ei ole merkitty rakennuksia. Vuoden 1973 painetuilla kartoilla tuulivoimapuistoalue on asumatonta takamaata.

Vanhoilla kartoilla voimajohtolinjojen alueet ovat asumatonta takamaata. Pölöhmäen kohdalle pitäjänkartalle on merkitty talo, jossa sijaitsee nykyisin Kultala-niminen tila. Tila jää kuitenkin noin 320 metriä voimajohtolinjasta itään.

Suunniteltua tuulivoimapuistoaluetta ei ole aiemmin inventoitu kattavasti. Voimajohtolinjan reittivaihtoehto on suunniteltu kulkeväksi jo olemassa olevaa voimajohtolinjaa seurailleen. Tämä Vaala-Joroinen välinen voimajohtolinjan ns. Järvilinjan on inventoinut Mikroliitti Oy vuonna 2020. Suunnitellun voimajohtolinjan pohjoisosaa on inventoitu myös Heilu Oy:n toimesta vuonna 2022 Tervakorven sähköaseman inventoinnin yhteydessä.

Tuulivoimapuistoalueella ei sijaitse yhtään tunnettua muinaisjäännöskohdetta. Suunnitellun voimajohtolinjan vaikutusalueelta noin 50 metriä linjan keskikohdasta itään tunnetaan yksi kivikautinen löytöpaikka *Tervalampi* (mjtunnus 1000040382). Pölöhmäen luoteislaidalla Tervalammen pohjoisosan koillispuolella on muutaman aarin kokoinen hiekkakuoppa, jonka yhdessä hiekkakasasta löytyi pintapoiminnalla kolme hyvälaatuista selvää, kvartsi-iskosta noin neliömetrin alalta noin 115 m mpy korkeustasolta. Löydöt eivät sijainneet alkuperäisellä paikallaan, vaan kaivinkoneen siirtämässä maakuormasta. Löydöistä ja topografiasta päätellen paikalla on ilmeisesti ollut kivikautinen asuinpaikka, joka on sittemmin hiekanotossa täysin tuhoutunut.

Lähimmät tunnetut kiinteät muinaisjäännökset ovat kivikautisia asuinpaikkoja, jotka sijaitsevat tuulivoimapuistoalueen länsipuolella noin neljän kilometrin päässä Nerכוןjärven ja Kirmanjärven välisellä kannaksella sekä tuulivoimapuiston itäpuolella noin 4 kilometrin päässä Ala-Varpasen rannan viljelysalueilla. Alueen länsipuolella kivikautiset asuinpaikat sijoittuvat pääosin noin 100 m mpy korkeustasolle ja alueen itäpuolella noin 115–125 m mpy korkeustasolle. Korkeustason puolesta on mahdollista, että tuulivoimapuistoalueella sekä voimajohtolinjojen vaikutusalueella sijaitsee kivikaudelle ajoittuvia muinaisjäännöskohteita, mutta alueen kivinen maaperä ei ole otollista esihistoriallisille asuinpaikoille.

Kuva 2. Olemassa olevaa voimajohtolinjan aukeaa Pölöhmäellä, jonka viereen uusi voimajohtolinja on suunniteltu. Etelään.

3. Menetelmät

Ennen maastotyövaihetta selvitettiin suunnitellun tuulivoimapuistoalueen ä ja voimajohtolinjan vaikutusalueen läheisyydessä sijaitsevien muinaisjäännöskohteiden sijainnit ja muinaisjäännöstyyppit sekä alueella että sen läheisyydessä tehdyt arkeologiset tutkimukset. Ensisijaisena lähteenä käytettiin muinaisjäännösrekisterin tietoja (kyppi.fi). Inventoinnin valmisteluvaiheessa käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen korkeusmalli tuulivoimapuiston ja voimajohtolinjojen alueelta sekä voimajohtolinjojen välittömästä läheisyydestä. Niistä pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mielenkiintoisia maarakenteita sekä anomalioita, kuten tervahautoja ja hiilimiiluja. Inventoitavilta alueilta käytiin silmämääräisesti läpi myös GTK:n tuottama maaperäaineisto Maankamara-palvelusta.

Esitöissä tutkimusalueen historialliset kartat (vuoden 1780 yleiskartta, pitäjänkartat, vuoden 1852–1856 ja 1927 lääninkartta sekä vanhat peruskartat) käytiin läpi ja asemoitiin QGIS-ohjelmalla nykykartan päälle. Historiallisista kartoista etsittiin potentiaalisia kohteita, kuten talonpaikkoja, myllynpaikkoja, torppia, siltoja ja muita vastaavan kaltaisia merkintöjä.

Inventoinnin maastotöitä tehtiin kahden päivän aikana 13.–14.6.2023. Esitöiden perusteella maastotyöt kohdennettiin arkeologisesti potentiaalisille alueille. Inventoinnissa huomiotiin eri-ikäiset ja -tyyppiset arkeologiset kohteet ja tarkastettiin muinaisjäännösten löytymisen kannalta eri tavoin (lidar, maastokartta, maaperäkartta, vanhat kartat, maastohavainnot) potentiaalisiksi arvioituja paikkoja.

Inventointimetodina oli silmämääräinen havainnointi. Suunniteltuja voimajohtolinjoja tarkasteltiin noin 100 metrin etäisyydellä rakennettavan uuden linjan keskikohdan molemmin puolin. Tuulivoimapuistoalueella tarkastettiin suunniteltujen voimaloiden paikat. Potentiaalisissa kohdissa tehtiin maaperäkairauksia sekä pieniä koepistoja lapiolla.

Inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla valokuvia ja tallentamalla kuljetut reitit ja tehdyt havainnot käsiGPS-paikanninta (Garmin GPSmap 62s ja Garmin Montana 610, tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatteina. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa.

Kuva 3. Suunnitellun voimalan paikka läntisemmällä tuulivoimala-alueella Mäntymäellä. Pohjoiseen.

Kuva 4. Suunnitellun voimalan paikka läntisemällä tuulivoima-alueella Ristikankaalla. Luoteeseen.

4. Tulokset

Tielammen tuulivoimapuiston alueelta ei tunnettu entuudestaan muinaisjäännöskohteita. Kesäkuussa 2023 tehdyn arkeologisen inventoinnin aikana alueelta tavattiin kaksi muuta kulttuuriperintökohdetta ja kaksi muuta kohdetta. Suunnitellun voimajohtolinjan itäpuolelta tunnettiin entuudestaan yksi kivikautinen löytöpaikka *Tervalampi*.

Toinen muu kulttuuriperintökohde on historiallisen ajan tai moderni asuinpaikka, jossa on lisäksi peltoröykkiöitä. Toinen muu kulttuuriperintökohde on historiallinen/moderni peltoröykkiöalue. Muut kohteet ovat moderniin maanottoon liittyvät kaksi kiviröykkiötä sekä yksi ajoittaman kivilatomus. Kivikautisen löytöpaikan *Tervalammen* yhteydestä ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

Tuulivoimapuistoalueelta ja suunnitellun voimajohtolinjalta tai sen läheisyydestä ei tavattu lain suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Jussi-Pekka Hiltunen
Oulu

28.6.2023

Kohdeluettelo

Numero	Nimi	Kunta	Tyyppi	Tarkenne	Ajoitus	Mj-tunnus
MUUT KULTTUURIPERINTÖKOhteet						
1	Hevonharja	Lapinlahti	kivirakenteet	röykkiöt, kiviaidat	historiallinen/moderni	uusi kohde
2	Varpamäki	Lapinlahti	asuinpaikat, kivirakenteet	talonpohjat, röykkiöt, kiviaidat	historiallinen/moderni	uusi kohde
LÖYTÖPAIKAT						
3	Tervalampi	Lapinlahti	löytöpaikka	-	kivikautinen	1000040382
MUUT KOhteet						
4	Koivumäki 1	Lapinlahti	kivirakenteet	röykkiöt	moderni	uusi kohde
5	Koivumäki 2	Lapinlahti	kivirakenteet	latomukset	ajoittamaton	uusi kohde

5. Kohteet

Muut kulttuuriperintökohteet (*uusi kohde)

5.1.Hevonharja*

Nimi:	Hevonharja
Kunta:	Lapinlahti
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, röykkiöt, kiviaidat
Ajoitus:	historiallinen aika, 1800-1900 -luku
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7040453 E 524756 z 185
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/alueen keskimäinen rökkiö

Inventointi 2023:

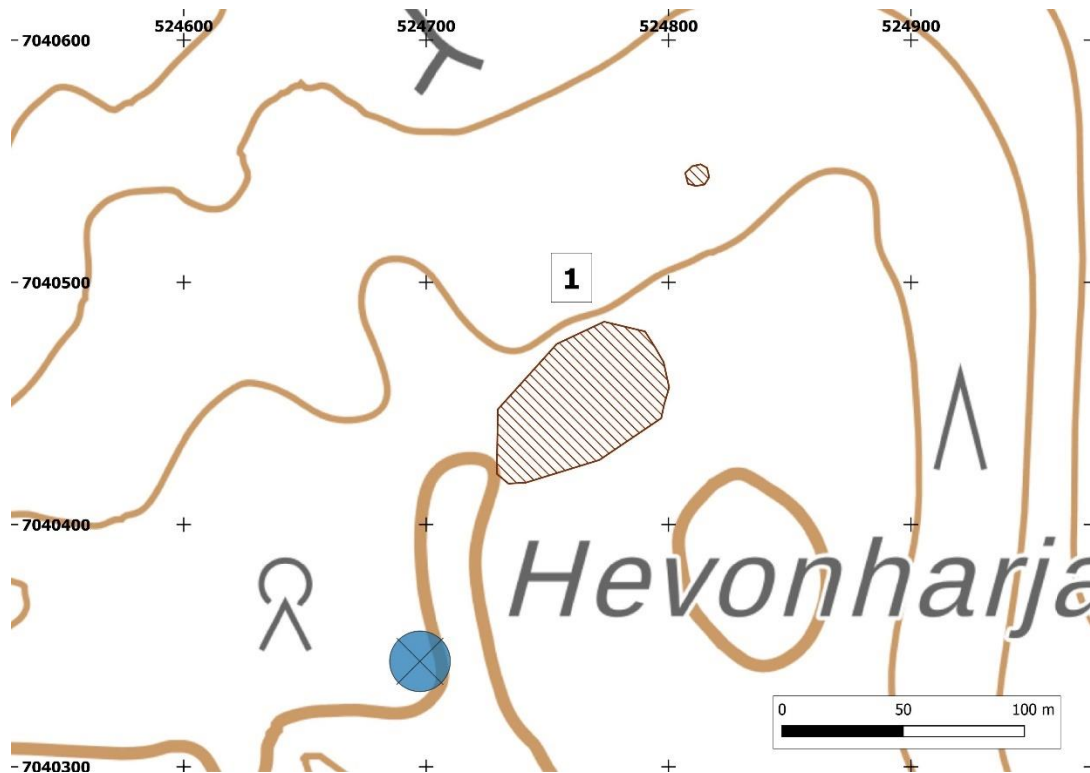
Tuulivoimapuistoalueen itäosaan, Hevonharjaan on merkitty Saramäen talo vuoden 1852–1856 ja vuoden 1927 Kuopion lääninkartoille. Talo on merkitty myös vuoden 1846 pitäjänkartalle. Vuoden 1973 peruskartalla taloa ei enää ole. Vuoden 1780 lääninkartalle taloa ei ole merkitty.

Inventoinnin yhteydessä alueelta tavattiin kahdeksan peltoröykkiötä ja yksi romahtanut kiviaita. Röykkiöistä kuusi oli pyöreitä, joiden halkaisija oli 2,0–3,5 metriä ja korkeus noin 0,8–1,0 metriä. Kaksi rökkiöstä olivat muodotaan pitkulaisia. Toisen rökkiön koko oli noin 1,5 * 4,0 metriä ja korkeus oli noin 0,6 metriä, toisen rinteessä olevan rökkiön koko on noin 1,5–2,0 * 7,0 metriä ja korkeus oli noin 0,3 metriä ylärinteessä ja noin 1,0 metriä alarinteessä.

Peltoröykkiöiden kivien halkaisija vaihteli 10,0–30,0 senttimetrin välillä. Paikalta tavattiin myös romahtanut kiviaita, jonka pituus oli noin 16,0 metriä ja korkeus 0,4–0,8 metriä. Aita oli rakennettu noin 30,0–40,0 senttimetrin halkaisijaltaan olevista kivistä. Röykkiöiden ja aidan päällä kasvoi osittain sammalta ja heinää. Yksi rökkiöstä havaittiin hieman erillään muista rökkiöistä, näistä noin 70 metriä pohjoiseen alueella kulkevan vanhan metsäkoneen ajouran itäpuolella.

Röykkiöt sijaitsevat hyvin peitteisessä kuusitaimikossa, jossa kasvaa myös paljon pientä koivuja ja paljon rehevää aluskasvillisuutta. Rehevän kasvillisuuden takia havainnointi oli hankalaa. Paikalla on ilmeisesti ollut aikoinaan pelto, jonka raivaukseen kiviröykkiöt liittyvät. Vanhoihin karttoihin merkatusta talosta ei saatu havaintoja. Talo on ilmeisesti autioitunut ennen vuotta 1973, koska sitä ei ole enää merkattu karttaan.

On hyvin mahdollista, että alueella on enemmänkin raivausröykkiöitä ja mahdollisesti paikalle sijainneisiin rakennuksiin liittyviä rakenteita, mutta maaston peitteisyyden vuoksi niiden havaitseminen on todella haastavaa.

Kartta 13. Hevonharjan muu kulttuuriperintökohteen alue on merkitty ruskealla rasterilla. Yksittäin sijaitseva röykkiö on merkitty isomman alueen pohjoispuolelle. Suunniteltu tuulivoimala on merkitty alueen eteläpuolelle sinisellä ympyrällä.

Kuva 5. Saramäki niminen talo vuoden 1846 pitäjänkartalla.

Kuva 6. Saramäen talo merkitty numerolla 9 vuoden 1852-56 yleiskarttaan.

Kuva 7. Saramäen talo vuoden 1927 lääninkartalla.

Kuva 8. Pyöreän muotoinen raivausröykkiö.
Pohjoiseen.

Kuva 9. Maria Södö dokumentoimassa
pyöreänmuotoista raivausröykkiötä. Koilliseen.

Kuva 10. Pitkulainen raivausröykkiö alueen
länsiosassa. Etelään.

Kuva 11. Romahtanut kiviäitä. Länteen.

5.2. Varpamäki*

Nimi:	Varpamäki
Kunta:	Lapinlahti
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	muu kulttuuriperintö kohde
Muinaisjäännöstyyppi:	asuinpaikat, talonpohjat kivirakenteet, röykkiöt, kiviaidat
Ajoitus:	historiallinen aika, 1800 – 1900-luku
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7039473 E 520251 z 173
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/alueen keskimmäinen peltoröykkiö

Inventointi 2023:

Tuulivoimapuistoalueen itäosaan, Varpamäkeen on merkitty Varpamäen talo vuoden 1846 pitäjänkartalle sekä vuoden 1927 Kuopion lääninkartalle. Keskilän perintötalon tiluksista on laadittu toimituskartta vuonna 1898, johon Varpamäen tila on merkitty. Toimituskartassa alueella on viisi rakennusta ja näiden ympärillä peltoalueita. Vuoden 1973 peruskartalle Varpamäelle on merkitty kolme rakennusta. Nykyiselle peruskartalle alueelle on merkitty yksi rakennus. Vuoden 1780 lääninkartalle taloa ei ole merkitty.

Alueelta tavattiin noin 125 * 85 metrin kokoiselta alueelta useita kymmeniä raivausröykkiöitä. Alue oli selvästi tasattua, ilmeisesti vanhaa peltoaluetta, jonka raivaamisen kiviröykkiöt liittyvät. Röykkiöiden koko vaihteli halkaisijaltaan metrin ja viiden metrin välillä ja matalimmillaan röykkiöt olivat noin 0,5 metrin korkuisia ja korkeimmillaan noin yhden metrin. Röykkiöiden kivet olivat osaksi sammaleen peitossa.

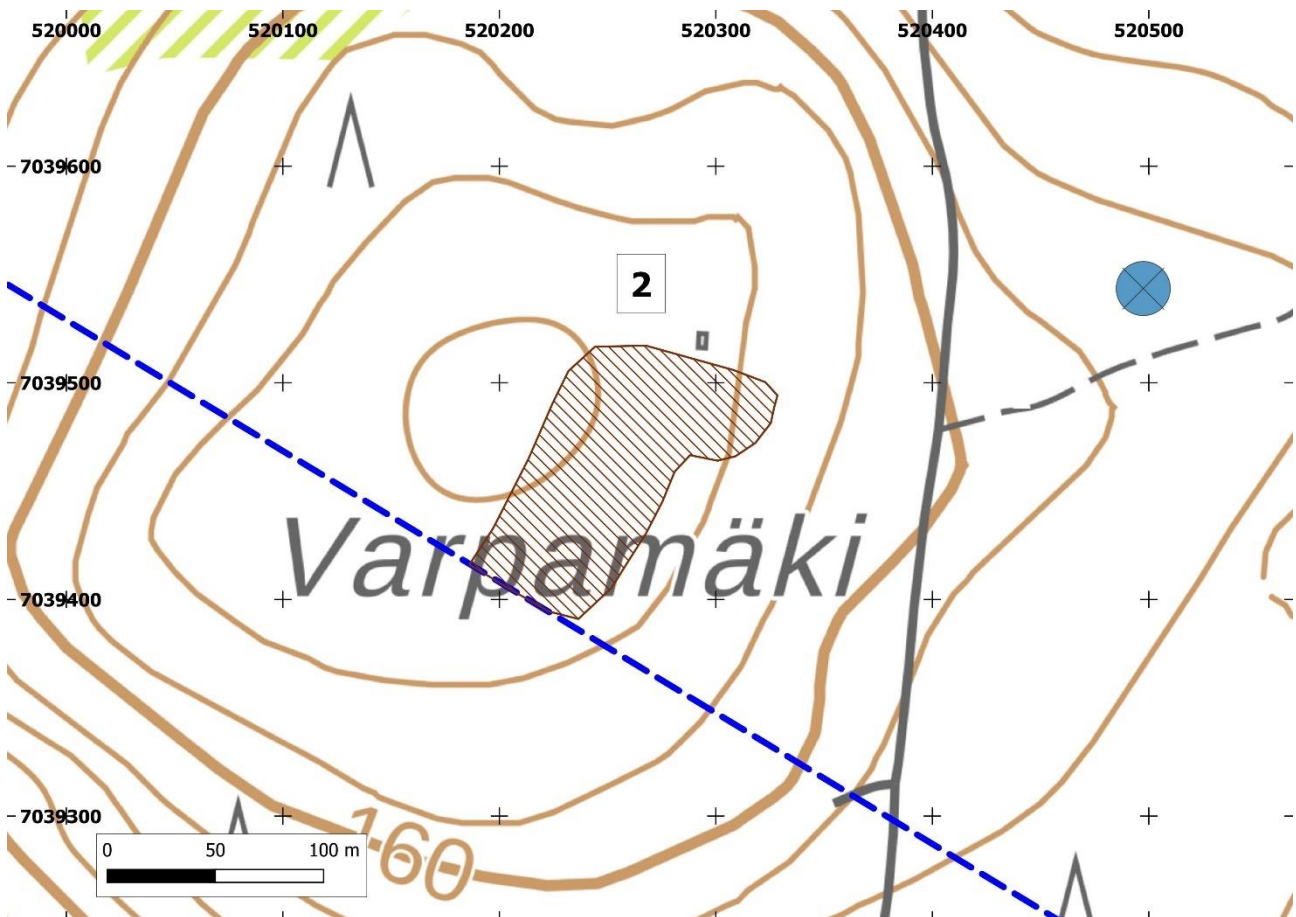
Raivausröykkiöiden lisäksi alueelta tavattiin kaksi rakennuksen pohjaa. Läntisempi rakennuksen pohja on kooltaan noin 9,5 * 6 metriä ja se on vahvasti puiden ja rehevän aluskasvillisuuden peittämä. Rakennuksen itäosassa erottuu kuisti, jonka koko on noin 4 * 3 metriä. Rakennuksen kivijalka on tehty sekä lohkotuista kivistä että betonista ja se on noin 0,7 metriä korkea. Kivijalan sisäpuolella on maakumpare, jossa on erilaista peltiromua sekä paljon tiilenpaloja.

Tästä noin 30 metriä itäkaakkoon havaittiin toinen rakennuksen pohja. Betoninen rakennuksen kivijalka on kooltaan 6 x 4,5 metriä ja korkeudeltaan 0,4 metriä. Kivijalka on sammaloitunut, ja sen päällä ja ympärillä kasvaa kuusta. Kivijalan sisällä on myös peltiromaa ja tiilenpaloja. Yhdessä tiilenpalassa oli merkintä ”Lalli” eli kyseessä on tulitiili todennäköisesti 1950-luvun jälkipuoliskolta.

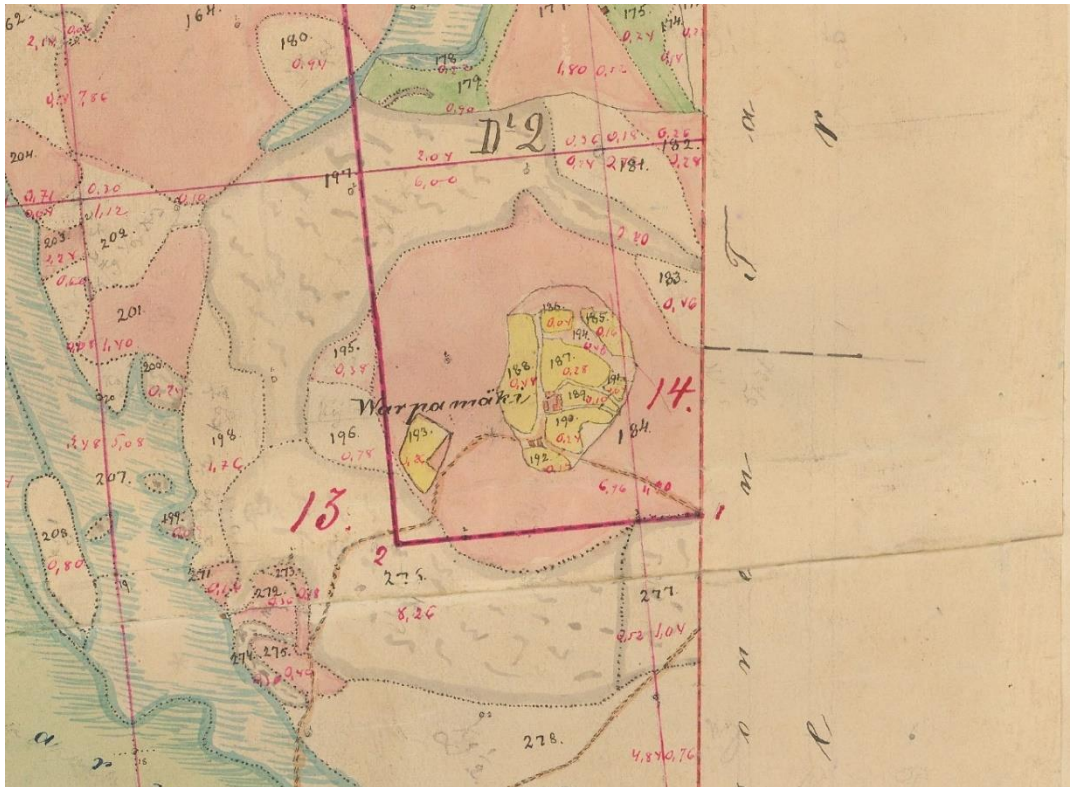
Alueelta havaittiin lisäksi sortunutta kiviaitaa alueen länsiosasta noin 15 metrin matkalta sekä alueen pohjoisosasta kivijalkojen läheisyydestä noin 30 metrin matkalta.

Rakennuksen pohjista noin 30 metriä pohjoiseen sijaitsee peruskartalle merkitty vanha puinen rakennus, joka ei ole enää käytössä. Molempien rakennusten pohjien kohdille on merkitty rakennukset vuoden 1973 peruskartalle, joten maastohavaintojen sekä karttatarkastelun perusteella nämä ovat moderneja.

Raivausröykkiöt sekä molemmat sortuneet kiviaidat voivat liittyä alueen 1800- tai 1900-luvun asutukseen. On myös mahdollista, että osa raivausröykkiöistä on nuorempia ja osa vanhempia.

Kartta 14. Varpamäen muu kulttuuriperintökohteen alue on merkitty ruskealla rasterilla. Sininen katkoviiva on hankealueen raja. Suunniteltu tuulivoimala on merkitty alueen koillispuolelle sinisellä ympyrällä.

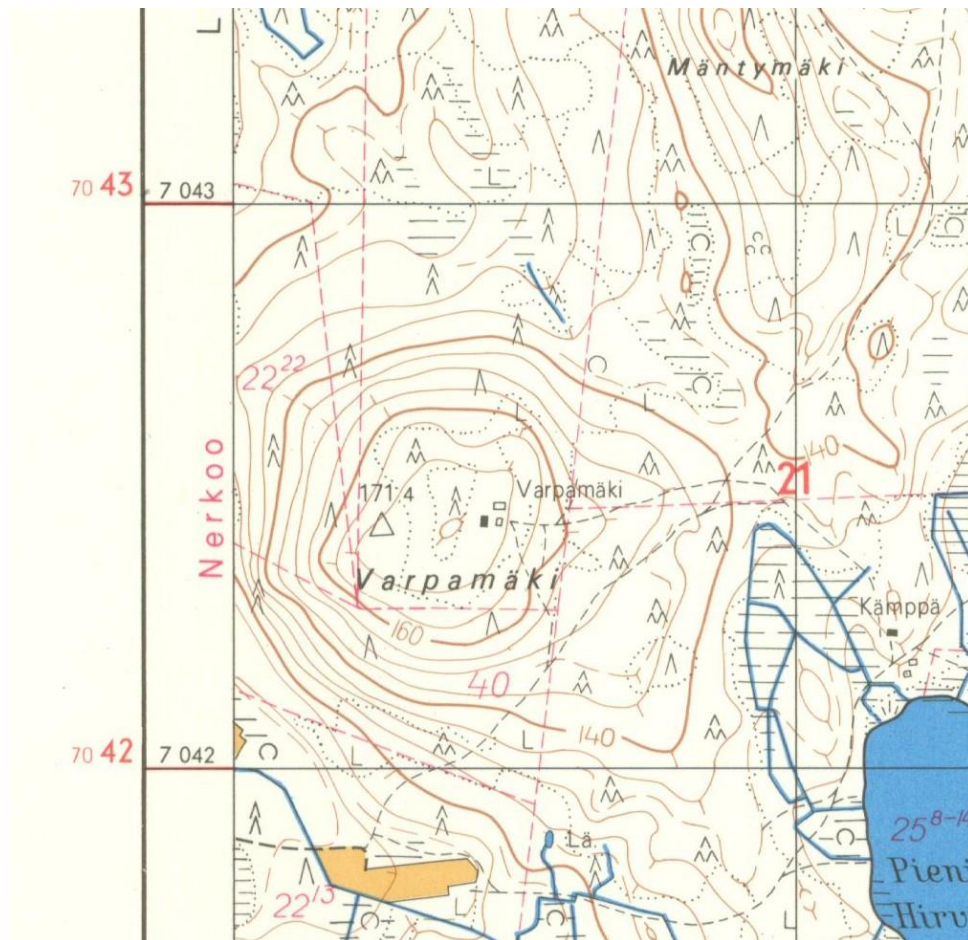
Kuva 12. Warpamäen tila Keskilän perintötalon tiluksista vuonna 1898 laaditulla toimituskartalla.

Kuva 13. Warpamäen tila vuoden 1846 pitäjänkartalla.

Kuva 14. Varpamäen talo vuoden 1927 lääninkartalla.

Kuva 15. Varpamäen tila vuoden 1973 peruskartalla.

Kuva 16. Raivausröykkiö. Länteen.

Kuva 17. Yleiskuva alueesta, jossa raivausröykkiöitä sijaitsee. Etualalla erottuu kaksi sammaleen peittämää raivausröykkiötä. Etelään.

Kuva 18. Lätisemmän rakennuksen pohjan sisällä oli peltiroskaa sekä tiilenpaloja. Kaakkoon.

Kuva 19. Itäisempi kivijalka. Luoteeseen.

Löytöpaikat

5.3. Tervalampi

Nimi:	Tervalampi
Kunta:	Lapinlahti
Muinaisjäännöstunnus:	1000040382
Muinaisjäännösstatus:	löytöpaikka
Muinaisjäännöstyyppi:	löytöpaikka
Ajoitus:	kivikautinen
Aiemmat tutkimukset:	Mikroliitti Oy/Sepänmaa et al. inventointi 2020
Koordinaatit:	N 7043745 E 518340 z -
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

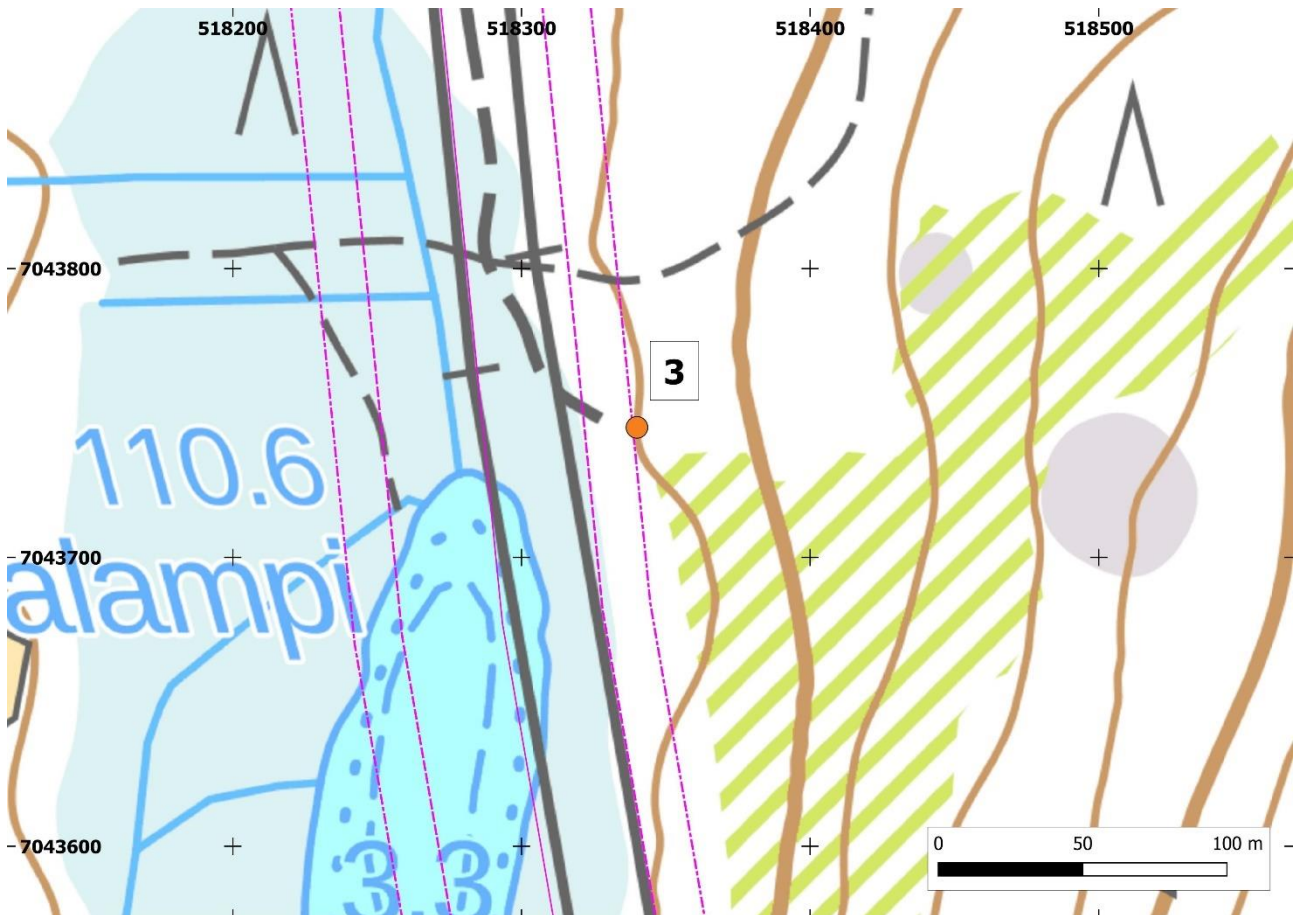
Pölöhmäen luoteislaidalla, Tervalammen pohjoisosan koillispuolella on muutaman aarin kokoinen hiekkakuoppa, josta näyttää otetun hiekkaa vielä muutaman viime vuoden aikana. Maaston muodoista päätellen paikalla on ollut matalahko länteen pistävä niemeke, jonka maaperä on ollut lajittunutta hiekkaa. Kyseinen alue on täysin tuhoutunut hiekanotossa.

Yhdessä hiekkakasassa, jossa oli hieman ilmeisesti alkuperäistä turvetta jäljellä, löytyi pintapoiminnalla kolme hyvälaatuaista, selvää kvartsi-iskosta n. 1 neliömetrin alalta, n. 115 m korkeustasolta. Löydöt eivät sijainneet alkuperäisellä paikallaan, vaan kaivinkoneen jostain lähietäältä siirtämässä maakuormassa. Hiekkakuopan itäreuna on muutama metriä korkeammalla tasolla, jossa maaperä on soransekaista hiekkaa. Hiekkakuopan leikkauksessa ja sen päälle tehdyissä muutamassa koekuopassa ei havaittu merkkejä muinaisjäännöksistä.

Löydöistä ja topografiasta päätellen paikalla on ilmeisesti ollut kivikautinen asuinpaikka, joka on hiekanotossa sitten täysin tuhoutunut.

Inventointi 2023:

Paikka tarkastettiin syyskuussa 2022 Tervamäen sähköaseman arkeologisen inventoinnin yhteydessä Hiltusen ja Ervastian toimesta. Alueelta ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen liittyviä merkkejä. Vanha hiekanottoalue, josta kvartsi-iskokset löytyivät vuonna 2020 sijaitsee voimajohtaukean reunasta noin 15 metriä itään.

Kartta 15. Tervalammen löytöpaikka on merkitty oranssilla pisteellä. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla olemassa olevan voimajohtolinjan aukealle.

Muut havainnot

5.4. Koivumäki 1

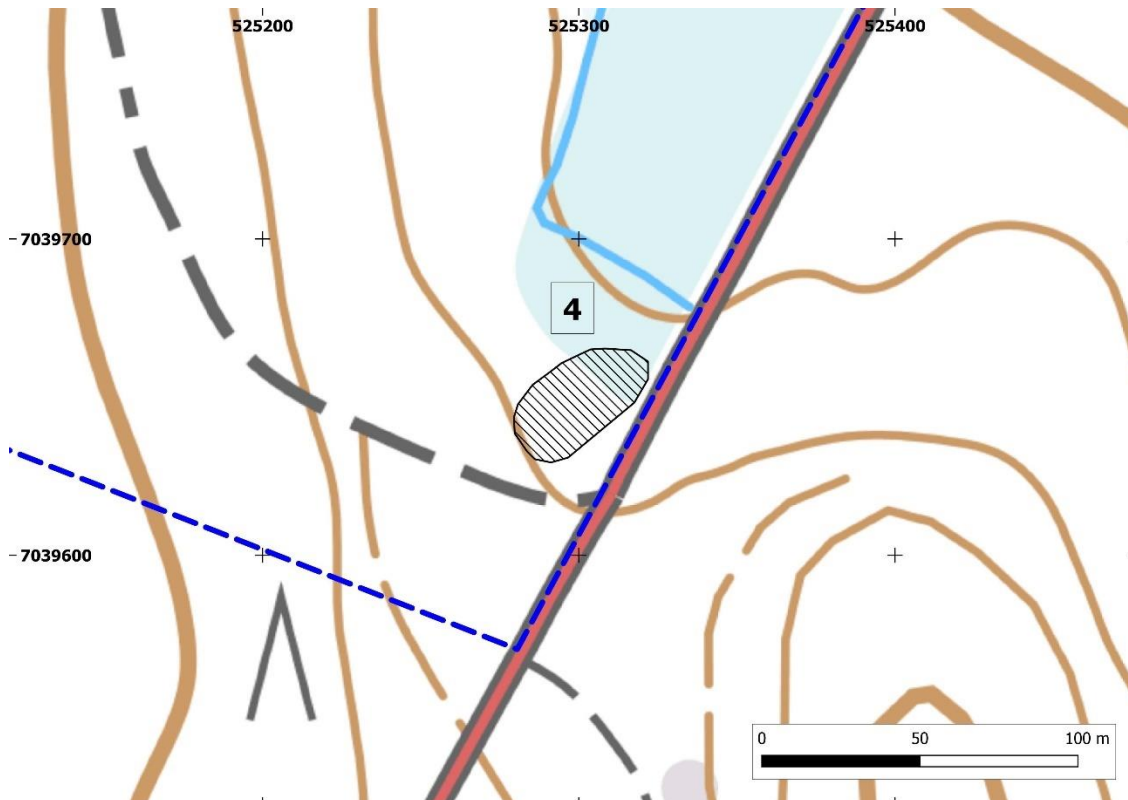
Nimi:	Koivumäki 1
Kunta:	Lapinlahti
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	muu kohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, röykkiöt
Ajoitus:	moderni
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7039640 E 525290 z 157
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/ U-kirjaimen muotoinen kivistöröykkiö

Inventointi 2023:

Polvimäentiestä noin 25 metriä lounaaseen on kasattu kivistöröykkiö, joka muistuttaa muodoltaan u-kirjainta. Röykkiön korkeus on noin 3 metriä, ja vallin leveys on noin 4 metriä. Röykkiön pituus on noin 35 metriä. Röykkiö on koottu noin 30 senttimetriä halkaisijaltaan olevista kivistä, jotka ovat osittain sammalen peittämät. Kivet ovat löyhästi paikoillaan, ja kivet liikkuvat askelten alla. Röykkiön edessä on tasaista aluetta sekä syvätkö maanottokuoppa röykkiön ja tien välisellä alueella. Maanottokuopan pohjalle on kerääntynyt vettä. Röykkiön takana on myös modernilta vaikuttavia kaivantoja ja niiden ympärillä lisää röykkiötä muistuttavaa kivikkoa, joskin kivikko on muodoltaan epämääräisempi eikä erotu niin selvästi ympäristöstään.

Alueen toinen selvästi erottuva röykkiö sijaitsee U:n muotoisesta röykkiöstä noin 20 metriä itään. Röykkiön leveys vaihtelee noin 9–15 metrin välillä, ja korkeutta röykkiöllä on noin 2,0 metriä. Muodoltaan röykkiö muistuttaa munuaista. Röykkiö näkyy helposti läheiseltä Polvimäentieltä. Röykkiön osittain sammaleen peittämien kivien halkaisija on noin 30 senttimetriä. Myös tässä röykkiössä kivet ovat löyhästi paikoillaan ja liikkuvat jalkojen alla.

Polvimäentien itä- ja länsipuolella on useita moderneja kaivantoja sekä maanottoalueita. Kivistöröykkiöt liittyvät hyvin todennäköisesti alueella tehtyyn maanottoon ja voi olla, että ne on jätetty kasaan tien läheisyyteen maanseulonnan yhteydessä.

Kartta 16. Koivumäki 1 muun kohteen alueraja on merkitty mustalla vinorasterilla. Sininen katkoviiva on hankealueen raja.

Kuva 20. U-kirjaimen muotoinen kiviröykkiö. Länteen.

Kuva 21. U-kirjaimen muotoisen röykkiön kiviä. Etelään.

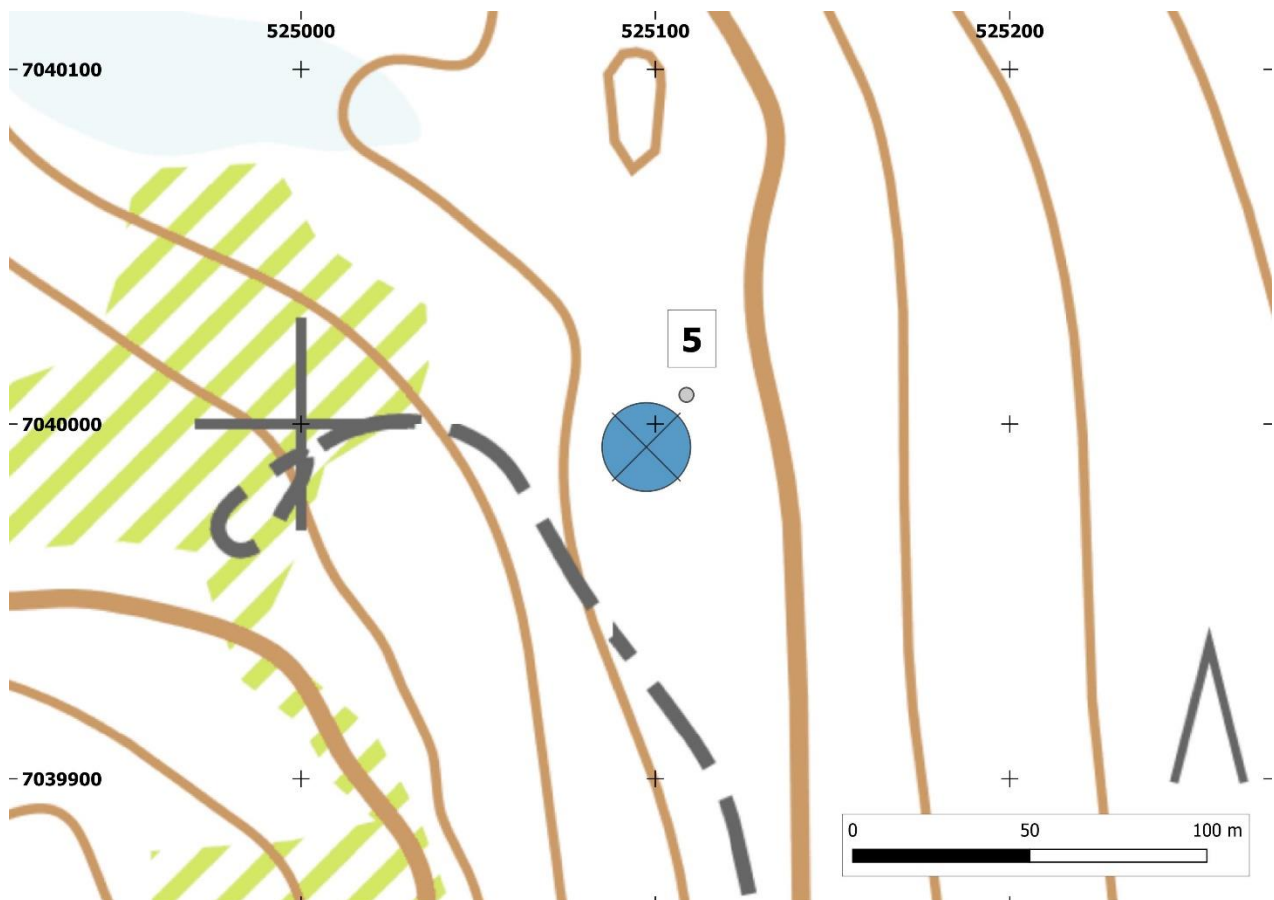
Kuva 22. Ns. munuaisen muotoinen kiviröykkiö. Koilliseen.

5.5. Koivumäki 2

Nimi:	Koivumäki 2
Kunta:	Lapinlahti
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	muu kohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, latomukset
Ajoitus:	ajoittamaton
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7040008 E 525108 z 155
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus

Inventointi 2023:

Koivumäellä suunnitellun voimalan koillispuolelta havaittiin matala neliönmuotoinen kivilatomus. Sen koko on noin 1,3 * 1,3 metriä ja korkeutta noin 0,4 metriä. Kivet ovat suurimmaksi osaksi sammaleen peitossa. Latomuksen funktio ei selvinnyt inventoinnin yhteydessä, mutta kyseessä ei ole todennäköisesti kovinkaan vanha kivilatomus. Alueelta ei havaittu mitään muuta ihmistoimintaan viittaavaa.

Kartta 17. Koivumäki 2 muu kohde on merkitty harmaalla pisteellä. Suunniteltu voimala on merkitty sinisellä pisteellä.

Kuva 23. Kivilatomuksen kivet ovat suurimmaksi osaksi sammaleen peitossa. Lounaaseen.

Lähteet

Tutkimusraportit:

Jussila, Timo, Sepänmaa, Timo, Soisalo, Janne, Poutiainen, Hannu & Rahtola, Johanna 2020. Vaala-Joroinen voimajohtolinjan – Järvilinjan – arkeologinen inventointi. Mikroliitti Oy.

Hiltunen, Jussi-Pekka 2022. Tervämäen sähköasema-alueen arkeologinen inventointi. Heilu Oy.

Digitaaliset lähteet:

Kulttuuriympäristö palveluikkuna:

<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Maankamara- palvelu (GTK)

<https://gtkdata.gtk.fi/maankamara/>

Kartat:

Kansallisarkisto:

Maanmittaushallituksen kartat > MH Alue- ja rajakartat (v. 1650-1842)

MH MH 96/- - Karta öfver Öfre Savolax härad af Kuopio län. v.1780

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto (v. 1749-1917)

Pitäjänkartta 3341 04 Lapinlahti, 3341 07 Lapinlahti, 3341 04 + 3332 96 Iisalmi ja 3341 07 + 10 Iisalmi (Lapinlahti v. 1846 ja Iisalmi v. 1844-1846)

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Lääninkartat (v. 1650-1890)

Kuopion läänin kartta. Ensimmäinen osa. Savon ja Hämeenmaan. v. 1852-1856

Kuopion lääni [Suomenmaa-teossarjaa varten. 2 kpl.] v. 1927

Maanmittaushallituksen uudistusarkisto > MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat > D KUOPION LÄÄNI > Lapinlahti

D14:8/50-55 Nerkoo / Nerkka; N:o 22 Keskilä, RN:o 22:1-2, halkominen (1897)

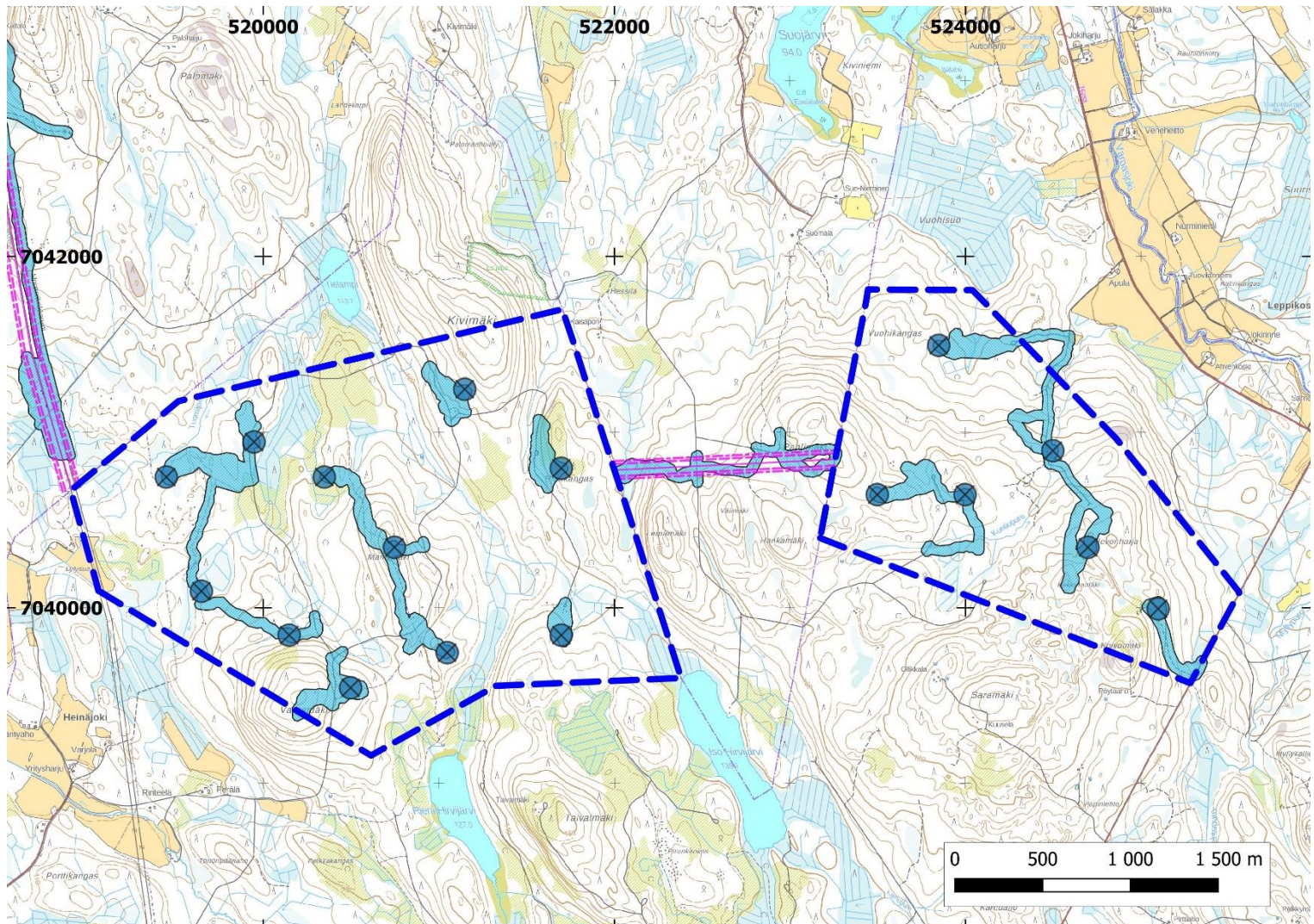
Maanmittauslaitos:

Painetutu kartat:

3341 04 Peltosalmi, v. 1973

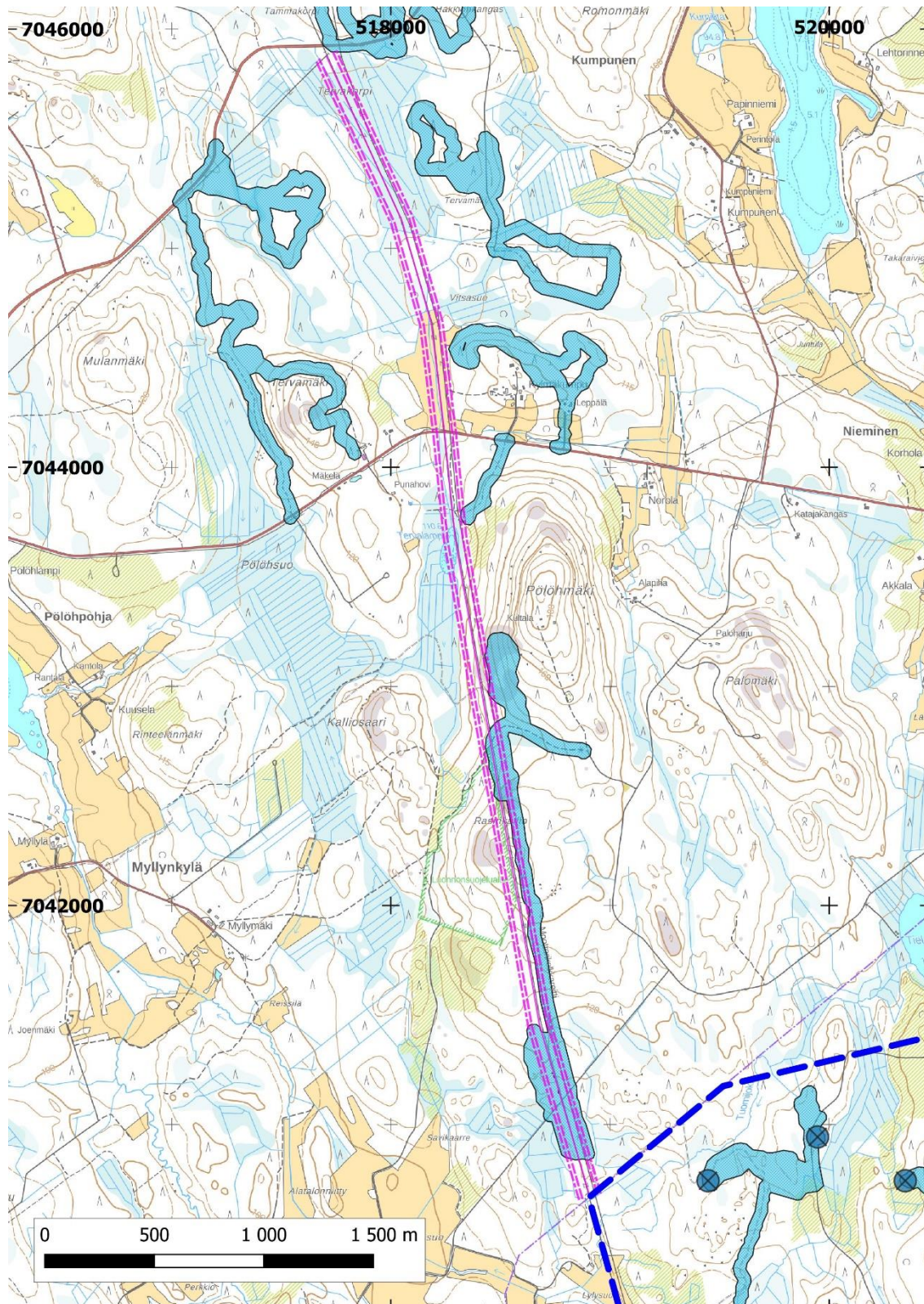
3341 07 Hernejärvi, v. 1973

Maastossa jalkaisin kuljetut alueet

Kartta 18. Tuulivoimapuisto-alueella ja niiden välissä voimajohtolinjalla jalkaisin kuljetut alueet.

Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vaalean sinisellä rasterilla.

Kartta 19. Pohjoiseen johtavalla voimajohtolinjalla jalkaisin kuljetut alueet.

Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vaalean sinisellä rasterilla.